



Соціальна психологія наукової діяльності

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

| | |
|---|--|
| Рівень вищої освіти | <i>Третій (освітньо-науковий)</i> |
| Галузь знань | <i>05 Соціальні та поведінкові науки</i> |
| Спеціальність | <i>053 Психологія</i> |
| Освітньо-наукова програма | <i>Психологія</i> |
| Статус дисципліни | <i>Вибіркова</i> |
| Форма навчання | <i>очна (денна) / дистанційна</i> |
| Рік підготовки, семестр | <i>2 курс, другий (весняний) семестр</i> |
| Обсяг дисципліни | <i>5 кред. ЄКТС / 150 годин</i> |
| Семестровий контроль/ контрольні заходи | <i>Екзамен</i> |
| Розклад занять | <i>https://schedule.kpi.ua/</i> |
| Мова викладання | <i>Українська</i> |
| Інформація про керівника курсу / викладачів | |
| Розміщення курсу | <i>http://psy.kpi.ua/sylabus_phd/</i> |

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предметом навчальної дисципліни є психологічні компоненти, які спонукають, скеровують і регулюють активність суб'єкта наукової діяльності, а також його властивості, через які ця активність здійснюється. Навчальну базу дисципліни «Соціальна психологія наукової діяльності» становлять знання отриманні при вивченні різноманітних курсів, що спрямовані на розкриття загальних закономірностей і механізмів наукової діяльності, а також формування вмінь та навичок науково-обґрунтовано пояснювати емпіричні факти.

Відповідно до вимог ОНП **метою дисципліни** є формування у аспірантів:

- здатності аналізувати та обирати стратегії наукового пошуку;
- здатності активно діяти та взаємодіяти у складі науково-педагогічного колективу;
- здатності обґрунтовувати та впроваджувати у ВНЗ нововведення;
- здатності до самоаналізу та розвитку психологічного потенціалу особистості;
- здатності передавати думки, знання і почуття виразними мовними засобами;
- здатності обирати та використовувати методи навчання, розробляти власну технологію навчання.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми метою дисципліни є формування у аспірантів:

Загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 3);

- здатність працювати в міжнародному контексті (ЗК 7).

Фахових компетентностей:

- здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (ФК 1);
- здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень (ФК 2);
- здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності (ФК 3);
- здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним (ФК 5);
- здатність до інноваційного переосмислення і застосування методів інших галузей знань для реалізації завдань міждисциплінарних психологічних досліджень (ФК 8);
- здатність самостійно виконувати науково-дослідну діяльність у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» з використанням сучасних теорій, методів та інформаційно-комунікаційних технологій (ФК 15).

Програмні результати навчання:

- розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці (ПРН 2);
- виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження) (ПРН 3);
- планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики (ПРН 4);
- застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність (ПРН 5);
- розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів (ПРН 7);
- визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності (ПРН 8);
- організовувати і здійснювати освітній процес у сфері психології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін (ПРН 10).

Аспіранти також отримують практичний досвід шляхом ведення процедури експериментального дослідження.

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Telegram.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни аспіранту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності» та «Іноземна мова для наукової діяльності», «Організація науково-інноваційної діяльності», «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Психологія життєвого середовища», «Психологія наукової і технічної творчості», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОНП.

3. Зміст навчальної дисципліни

| Назви розділів і тем | Кількість годин | | | |
|---|-----------------|--------------|---------------------|----|
| | Всього | у тому числі | | |
| | | Лекції | Семінарські заняття | СР |
| Тема 1. Психологія та її місце в системі наук про людину | 9 | - | - | 9 |
| Тема 2. Джерела і види психологічних знань | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 3. Методологія наукового знання | 9 | - | - | 9 |
| Тема 4. Соціально-психологічні чинники поширення нових технологій | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 5. Психологія наукового співтовариства | 5 | 2 | - | 3 |
| Тема 6. Психологія наукових організацій | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 7. Соціальна психологія «малих груп» в науці | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 8. «Мала група» як суб'єкт спільної наукової діяльності | 5 | 2 | - | 3 |
| Тема 9. Психологічна сумісність в науковому колективі | 5 | 2 | - | 3 |
| Тема 10. Психологічна система наукової діяльності суб'єкта | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 11. Інтегративні психічні процеси та їх роль в організації наукової діяльності | 7 | 2 | 2 | 3 |
| Тема 12. Самосвідомість і регуляція активності особистості вченого | 5 | 2 | - | 3 |

| | | | | |
|---|------------|-----------|-----------|------------|
| Тема 13. Психологія нерівноважних станів | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 14. Суб'єкт науково-педагогічної діяльності | 5 | - | 2 | 3 |
| Тема 15. Психологія творчої діяльності | 5 | 2 | - | 3 |
| Тема 16. Психологічні передумови наукової творчості особистості | 9 | - | - | 9 |
| Тема 17. Психологія професійної кар'єри | 5 | 2 | - | 3 |
| Тема 18. Зовнішні та внутрішні детермінанти презентації вченого | 9 | - | - | 9 |
| Тема 19. Лідерський потенціал вченого | 5 | 2 | - | 3 |
| Тема 20. Психотехніки наукового довголіття | 7 | 2 | 2 | 3 |
| Екзамен | 30 | - | - | 30 |
| Всього годин | 150 | 18 | 18 | 114 |

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1. Базова література

1. Воляннюк Н.Ю. Психологія наукової діяльності: [Монографія] / Н.Ю. Воляннюк, Г.В. Ложкін, А.Б. Колосов, Б.В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського; Центр ДЗК, 2020. 352 с.
2. Ліпич Л. Г., Бортнік С. М., Волинець І. Г. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 220 с.
3. Рейкін В. С. Основи наукових досліджень : конспект лекцій. Луцьк : Вид-во ПП Іванюк В. П., 2020. 111 с.
4. Соціальна психологія наукової діяльності: комплекс навчально-методичного забезпечення для підготовки аспірантів за спеціальністю 053 «Психологія» Укл.: Ложкін Г.В. – К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 34 с. http://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/02/Socialna_psyhologiya_naykovoii_diyalnosti.pdf
5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С.Б. Соціальна психологія. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2020. 243 с.

4.2. Допоміжна література:

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Психологія спілкування педагога: інтегративний підхід [навчальний посібник]. К., Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2018. 353 с.
2. Психологія спілкування : навч. посіб. / за заг. ред. Л. О. Савенкової. К. :КНЕУ, 2015. 309 с.
3. Соціальна психологія. Хрестоматія : навчальний посібник / Ю.О. Бабаян. Миколаїв: Іліон, 2018. 304 с.
4. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 240 с.
5. [Максименко С. Д. Експериментальна психологія. Київ: ЦУЛ, 2019. 360 с.](#)
6. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. /С. Е.Важинський, Т. І. Щербак. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

| № з/п | Назва теми лекції та перелік основних питань (посилання на літературу та завдання на СР) |
|-------|--|
| 1. | <p>Тема 5. Психологія наукового співтовариства. Правила наукового пізнання. Норми і антинорми науки. Психологічні функції науки. Наукова школа: ролі та ознаки. Задоволеність приналежністю індивіда до наукового колективу.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> Проаналізувати сутність наукового пізнання. Визначити норми науки. Роз'яснити психологічні функції науки. Наукова школа. Характеристики та види діяльності наукових шкіл. Науковий колектив.</p> |
| 2. | <p>Тема 8. «Мала група» як суб'єкт наукової діяльності. Основні характеристики «малих груп» у наукових підрозділах Соціометрична структура малої групи. Соціометричний статус. Соціальна влада. Лідерство. Види лідерства. Керівництво науковим колективом. Авторитет та особистісні якості. Соціально-психологічні процеси в «малих групах»: розвиток, відчуття «ми», збалансованість відносин, зрілість групи, згуртування групи, цілі групи, груповий тиск, конформізм, приймання рішення, соціальна лinya.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> Дати характеристику «малій групі» в науковому колективі. Що таке статус і роль? Які функції лідера в групі? Перерахуйте особистісні передумови авторитету. У чому полягають соціально-психологічні процеси в малих групах? У чому полягає збалансованість відносин у групі? Як проявляється груповий тиск? Обґрунтуйте поняття «конформізм» та «конформність».</p> |
| 3. | <p>Тема 9. Психологічна сумісність у науковому колективі. Сумісність та спрацьованість у колективі. Рівні сумісності: психологічний, соціальний, функціональний, психофізіологічний, культурологічний, кліматогеографічний. Протиріччя та конфлікти. Джерела конфліктів. Інцидент. Дія. Протидія. Карта конфлікту. Функції конфлікту: позитивна, негативна. Конфліктогени. Типи конфліктів. Стратегії подолання.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> Визначте та охарактеризуйте поняття «сумісність» та «спрацьованість». Проаналізуйте рівні спрацьованості та їх взаємозв'язок. Проаналізуйте основні причини конфліктів в колективі. Типи організаційних конфліктів. Способи врегулювання конфліктів в науковому колективі.</p> |
| 4. | <p>Тема 11. Інтегративні психічні процеси та їх роль в організації наукової діяльності. Психічні процеси та їх інтеграція в науковій діяльності. Прийняття рішення. Контроль. Корекція. Саморегуляція. Самоаналіз. Планування. Цілепокладання. Антиципація.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> Яка роль психічних процесів у регуляції діяльності? Охарактеризуйте процес прийняття рішення. Охарактеризуйте контроль. Охарактеризуйте корекцію. Сутність самоконтролю стану та самоконтролю поведінки. Сутність процесу цілепокладання. Значення антиципації у науковому пошуку.</p> |

| | |
|----|---|
| 5. | <p>Тема 12. Самосвідомість і регуляція активності особистості вченого. Індивідуальні особливості і стилі саморегуляції. Самоконтроль. Самооцінка. Компенсація. Надмірність. Самовизначення. Надійність. Психологічний захист. Психологічний портрет вченого. Психологія проникливості: методи та способи. Індикатори емоційного стану, перевага кольору. Розвиток системи регуляції активності. Способи підтримання системи психічної регуляції активності.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> Охарактеризуйте поняття «саморегуляція» Здатність до самоконтролю як характеристика поведінки особистості. Самооцінка та її види. Вплив неадекватної самооцінки на діяльність особистості вченого. Охарактеризуйте способи підтримання системи психічної регуляції активності.</p> |
| 6. | <p>Тема 15. Психологія творчої діяльності. Здібності у структурі особистості. Талант. Геніальність. Обдарованість: теорії та моделі. Погляди на наукову творчість В.О. Моляка, Я.О. Пономарьова, Б.Г. Ананьєва, Д.Б. Богоявленської, М.О. Холодної. Стратегії вирішення нових завдань: аналог, комбінування, реконструкція, універсальні підстановки.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> Охарактеризуйте поняття «здібності». Визначте види здібностей. Рівні вияву здібностей. Здатність до творчості як особистісна характеристика. Сутність наукової творчості. Охарактеризуйте індивідуальну здатність до вирішення творчих задач.</p> |
| 7. | <p>Тема 17. Психологія професійної кар'єри. Поняття кар'єри і кар'єризму. Історичні приклади кар'єри вченого. Професіогенез. Стадії та етапи розвитку професіонала. Професійні кризи. Професійна компетентність і компетенція. Професійний маргіналізм. Стратегії реалізації професіонала. Ідентичність, як характеристика суб'єкта, діяльності та середовища. Психологічні бар'єри самореалізації.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i> У чому полягає психологічний сенс кар'єри? Які прояви кар'єризму? Як проявляються професійні кризи? Значення ідентичності для самореалізації професіонала. Сутність психологічних бар'єрів самореалізації. Як проявляється професійний маргіналізм?</p> |

| | |
|----|--|
| 8. | <p>Тема 19. Лідерський потенціал вченого. Інваріантний психологічний потенціал лідера. Потенційна природна. Реальні амбіції. Функціональний утилітаризм. Раціональна інтуїція. Рефлексія лідера. Інформаційна основа лідерських амбіцій.</p> <p style="text-align: center;"><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <p>У чому полягає суть поняття «психологічний потенціал» ? Яким чином проявляється потенційна природна перевага? Наведіть приклади раннього прояву лідерства вчених. Як ви розумієте функціональний утилітаризм в науці? Що таке інтуїція та у чому полягає її відмінність від наукового передбачення? У чому полягає інформаційна основа лідерства? У чому полягають стилі та способи поведінки лідера?</p> |
| 9. | <p>Тема 20. Психотехніка наукового довголіття. Вікові піки наукової продуктивності. Динаміка когнітивних процесів у різні періоди життя. Презентація наукових досягнень. Комунікативні бар'єри. Семінари. Тренінги. Відеоконференції. Ділові ігри. Психологічне здоров'я особистості. Індикатори і регулятори психологічного здоров'я. Суб'єктивний і психологічний вік. Здорова, безпечна та ризикована поведінка.</p> <p style="text-align: center;"><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <p>Охарактеризуйте показники наукової продуктивності Визначте вікові рамки наукової продуктивності. Роль науково-пошукової діяльності дослідника. Структура психологічного здоров'я науковця. Роль наукових відкриттів та досягнень вченого.</p> |

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять – сформувати у аспірантів:

- уміння здійснювати аналіз психологічного змісту, структури та механізмів наукової діяльності;
- уміння визначати вимоги до рівня розвитку особистісних якостей суб'єктів; виявляти роль та місце різноманітних джерел психологічних знань;
- уміння виявляти етапи формування взаємовідносин в групі;
- уміння виявити зони самооцінок та їх вплив на міжособистісні позиції в науковому колективі;
- досвід обговорення основних компонентів системи наукової діяльності; простежити особливості нерівноважних станів у педагогічній діяльності.

| № з/п | Назва теми та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СР) |
|-------|--|
| 1. | <p>Тема 2. Джерела і види психологічних знань. <i>Питання для обговорення:</i></p> <p>Історичні передумови психологічних знань. Особливості психологічних знань та їх достовірність в літературі, мистецтві, парапсихології. Особливості наукових знань. Наведіть приклади історичних передумов психологічних знань. Покажіть на прикладах особливості психологічних знань з художньої літератури.</p> <p style="text-align: center;"><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проілюструйте художні образи історичних особистостей. 2. Оцініть достовірність езотеричних знань. 3. Охарактеризуйте ознаки наукових знань та критерії їх достовірності. |
| 2. | <p>Тема 4. Соціально-психологічні чинники поширення нових технологій. <i>Питання для обговорення:</i></p> <p>Психологічні передумови інновацій.</p> |

| | |
|----|--|
| | <p>Інноваційна активність. Ціннісні пріоритети цивілізації. Соціалізація психологічних знань. Інновація та модернізація</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні бар'єри інновацій. 2. Психологічний потенціал інноваційної активності суб'єкта. 3. Ресурси реалізації психологічного потенціалу активності. |
| 3. | <p>Тема 6. Психологія наукових організацій.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <p>Види наукових організацій. Структура наукових організацій. Соціально-психологічні процеси в наукових підрозділах. Мотиватори наукової діяльності: престиж, визнання.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення задоволеності від приналежності індивіда до наукового колективу. 2. Види діяльності наукових співтовариств. |
| 4. | <p>Тема 7. Соціальна психологія «малих» груп в науці.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <p>Етапи формування колективу. Рівні міжособистісних відносин та їх особливості. «Зони» самооцінок.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <p>Охарактеризуйте етапи формування колективу. Висвітліть основні ознаки колективу. Охарактеризуйте основні позиції в науковій групі. Які ознаки формування самооцінок в групі? У чому полягає «загальна думка колективу»? Оцініть конфліктогенність у Вашій групі за допомогою методики Томаса.</p> |
| 5. | <p>Тема 10. Психологічна система наукової діяльності.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <p>Характеристика діяльності як системи. Суб'єкт, предмет та об'єкт діяльності. Професійно значимі якості наукової діяльності.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <p>Охарактеризуйте діяльність як систему. Компоненти системи діяльності? Як Ви розумієте інформаційну основу діяльності? Що розуміють під стилем та способом діяльності? Які існують процедури оцінки професійно важливих якостей?</p> |
| 6. | <p>Тема 11. Інтегративні психічні процеси та їх роль в організації наукової діяльності.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <p>Визначте роль психічних процесів у регуляції діяльності? Охарактеризуйте процес прийняття рішення. Визначте сутність самоконтролю стану та самоконтролю поведінки. Роль антиципації у науковому пошуку.</p> <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <p>Проаналізуйте етапи прийняття рішень. Від чого залежить результативність кожного етапу. Вплив здатності до самоконтролю на перебіг науково-дослідної роботи.</p> |
| 7. | <p>Тема 13. Психологія нерівноважних станів.</p> <p><i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні стани та їх властивості. 2. Особливості нерівноважних станів в різноманітних поведінкових ситуаціях. |

| | |
|----|--|
| | <p>3. Смыслова регуляція психологічних станів. <i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Яке місце посідають психічні стани у регулюванні діяльності особистості? 2. Які особливості психічних станів у науково-педагогічній діяльності? 3. Оцініть вплив смислових структур на психічні стани. 4. У чому полягає детермінація нерівноважних станів у різноманітних ситуаціях життєдіяльності? 5. Висвітліть прийоми саморегуляції психічних станів. 6. У чому полягає особистісний сенс психічних станів? 7. У чому полягає зв'язок смислових конструктів з переживаннями людини? |
| 8. | <p>Тема 14. Суб'єкт науково-педагогічної діяльності. <i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття суб'єкта в психології. 2. Види діяльності суб'єкта. 3. Ознаки суб'єктності, рівні суб'єктності. 4. Сфери прояву суб'єктності: когнітивна, афективна, регулятивна, комунікативна. 5. Особистісні деструкції та професійні деформації суб'єкта. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність поняття «провідна діяльність» 2. Визначте основні прояви особистісної деформації 3. Визначте ознаки професійної деформації. |
| 9. | <p>Тема 17. Психологія професійної кар'єри. <i>Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте поняття кар'єри та кар'єризму. 2. Наведіть приклади кар'єри вченого. 3. Сутність професіогенезу. 4. Визначте та охарактеризуйте стадії та етапи розвитку професіонала. 5. Професійні кризи. 6. Стратегії реалізації професіонала. Психологічні бар'єри самореалізації. <p><i>Завдання на самостійну роботу аспірантів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте поняття професійна компетентність і компетенція. 2. Професійний маргіналізм. 3. У чому полягає психологічний сенс кар'єри? 4. Ідентичність, як характеристика суб'єкта, діяльності та середовища. 5. проаналізуйте прояви кар'єризму? |

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Аспіранти самостійно опрацьовують питання:

Тема 1. Психологія та її місце в системі наук про людину.

Об'єкт і предмет психології. «Дерево» психологічної науки. Базові психологічні категорії: відображення, особистість, діяльність, спілкування. Психологічні властивості, процеси, стани. Почуття і воля. Напрямки психологічних досліджень. Зв'язок психології з філософією, соціологією, педагогікою, фізіологією. Людиноцентризм та механоцентризм. Ідеї І.Павлова, І.Сеченова, Б.Ломова, Б.Ананьєва, О.Леонтьєва, В.Зінченка, К.Платонова, В.Давидова, Г.Костюка та ін. в сучасному людинознанні.

Тема 3. Методологія наукового знання.

Поняття методології науки. Наука як галузь людської діяльності. Методи науки. Концепція. Концепт. Підхід. Вчення. Принцип. Об'єкт дослідження. Предмет дослідження. Предметне поле дослідження. Пізнавальна ситуація. Системний підхід в науці. Принципи наукового дослідження. Критерії науковості знання. Форми позанаукового психологічного пізнання. Історіографічне дослідження. Джерелознавство.

Тема 16. Психологічні передумови наукової творчості особистості.

Творча обдарованість вченого. Мотивація наукової творчості. Соціально-психологічна амбівалентність творчої особистості. Типи особистості вчених. Психологічний портрет вченого. Теорія В.В.Давидова. Категоріальний апарат конструкторології В.О.Моляка.

Тема 18. Зовнішні та внутрішні детермінанти презентації вченого.

Вербальні та невербальні компоненти. Праксичні стани. Технологія особистої чарівності. Технологія ділового честолюбства. Технологія подолання конфліктів. Самопізнання та самоорганізація. Ортобіоз і типи поведінки «А» і «Б».

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Соціальна психологія наукової діяльності», аспіранти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату. Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування аспірантами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної психологічної проблеми, сучасної наукової літератури, а також оволодіння навичками логічного аналізу та узагальнення матеріалу, його системного викладу. Тема реферату обирається аспірантом самостійно впродовж двох тижнів з початку семестру, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, аспіранти можуть самостійно обирати тему реферату, обов'язково погоджуючи її з викладачем. Орієнтовна тематика рефератів та вимоги до змісту та оформлення містяться у Додатку 1.

Аспіранти подають реферат на кафедру психології та педагогіки за два тижні до екзамену.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг аспіранта значною мірою формується за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) аспірантом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Аспірант на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від аспірантів до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між аспірантами і викладачем на лекції. На практичних заняттях аспіранти фокусують свою увагу на аналізі соціально-психологічних явищ у суспільстві та оволодівають активними прийомами управління дискусією.

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать:

повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologen_pro_plagiat.pdf, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>

Серед технологічних рішень у рамках протидії порушенням академічної доброчесності в рамках вивчення курсу «Соціальна психологія наукової діяльності» можна відзначити: перевірку підготовленого реферату на плагіат. Перевірка здійснюється в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості тексту від [компанії Юнічек](#). У разі виявлення академічного плагіату у роботах працівників та здобувачів вищої освіти Університету автори несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства, у тому числі, передбачених [Законом України про освіту](#).

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки аспірантів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

Вирішення конфліктних ситуацій

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регулюються Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/2020_7-170.

У випадку не згоди аспіранта з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету/директора інституту за процедурою визначеною Положенням про апеляції в КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://osvita.kpi.ua/node/182>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, реферат.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: екзамен.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовка доповіді та виступ на семінарських заняттях, групове обговорення питань семінарських занять;
- 2) виконання реферату (індивідуального завдання);
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів – 27 балів (максимальна кількість балів на 1 занятті – 3):

| | |
|---|---|
| активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії | 3 |
| активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі | 2 |
| надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування | 0 |

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу аспіранта.

Викладач оцінює роботу аспіранта на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 23):

| | |
|--|-------|
| тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел | 19-23 |
| тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта | 13-18 |
| тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел | 7-12 |
| тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел | 1-6 |
| реферат не зараховано (не виконано) | 0 |

3. Екзамен

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг не менше 25 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі.

Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин.

За виконання екзаменаційної контрольної роботи максимально можна отримати 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 2 завдання (по 25 балів кожне) за тематичними розділами дисципліни:

| | |
|--|-------|
| повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення аспірантом власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні | 25-22 |
| відповідь на поставлене питання, але неповна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді | 21-18 |
| достатньо поверхова відповідь на поставлене питання; неправильне розуміння суті питання; суттєві помилки у відповіді | 17-15 |
| неправильна відповідь на поставлене питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу; відсутність відповіді | 0 |

У підсумку рейтингові бали, отримані за роботу на семінарських (практичних) заняттях, виконання реферату та складання екзамену, підсумовуються та переводяться до оцінки за університетською шкалою відповідно до таблиці:

| Кількість балів | Оцінка |
|---------------------------|--------------|
| 100-95 | Відмінно |
| 94-85 | Дуже добре |
| 84-75 | Добре |
| 74-65 | Задовільно |
| 64-60 | Достатньо |
| Менше 60 | Незадовільно |
| Не виконані умови допуску | Не допущено |

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

Вивчення курсу «Соціальна психологія наукової діяльності» передбачає засвоєння аспірантами системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами. За кожною темою наводяться посилання на список основної та додаткової літератури, що не виключає можливості аспірантів самостійно по узгодженню з викладачем розширити цей список. Така робота із підбору релевантних наукових джерел може виявитись особливо корисною при підготовці аспіранта до екзамену.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи аспірантів з навчальним контентом у міжсесійний період. Лекції проводяться з використанням мультимедійних презентацій. Проведення семінарських занять є практико-орієнтованим. Головними завданнями семінарських занять є розвиток у аспірантів уміння працювати з науковою на навчальною літературою з психології, готувати доповіді, формулювати та відстоювати власну позицію, брати активну участь у тематичній дискусії.

За відсутності індивідуальних завдань для організації самостійної роботи аспірантів із науково-навчальною літературою аспірантам пропонується: конспектування окремих тем, які виносяться на самоопрацювання написання тез та створення презентацій.

Позааудиторні заняття

Можлива участь аспірантів у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено:

д. психол. н., завідувачем кафедри психології та педагогіки Волянчук Наталією Юріівною

д. психол. н., професором кафедри психології та педагогіки Ложкіним Георгієм Володимировичем

канд. психол. н., доцентом кафедри психології та педагогіки Москаленко Ольгою Володимирівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2023 р.).

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023 р.).

Орієнтовна тематика для рефератів

| | |
|-----|---|
| 1. | Актуальні проблеми сучасних знань про людину |
| 2. | Психологія та її роль в системі наук про людину |
| 3. | Джерела психологічних знань |
| 4. | Методологія наукової психології |
| 5. | Психологічні джерела інновацій |
| 6. | Психологічні бар'єри впровадження інновацій |
| 7. | Наукове співтовариство та його соціально-психологічні особливості |
| 8. | Організаційна культура наукових підрозділів |
| 9. | Феномен «малої групи» у науковій діяльності |
| 10. | Індикатори розвитку науково-педагогічного колективу |
| 11. | Психологічна сумісність у науковому колективі |
| 12. | Діяльність як психологічна система |
| 13. | Інтегративні психічні процеси регуляції наукової діяльності |
| 14. | Самосвідомість особистості вченого |
| 15. | Особливості нерівноважних психічних станів у науковій діяльності |
| 16. | Особистість і суб'єкт наукової діяльності |
| 17. | Психологія наукової творчості |
| 18. | Суб'єкт науково-педагогічної діяльності |
| 19. | Психологічні передумови творчої активності |
| 20. | Професійна кар'єра та її психологічні етапи |
| 21. | Лідерський потенціал вченого |
| 22. | Психологія наукового довголіття |
| 23. | Психологічна проникливість суб'єкта |
| 24. | Професійна зрілість особистості |
| 25. | Психологічна структура здібностей |
| 26. | Творчий аспект практичного мислення |
| 27. | Характеристика діяльнісного підходу у психології |
| 28. | Стилі діяльності у науковій діяльності |
| 29. | Регуляція стану та регуляція поведінки |
| 30. | Психологічні механізми регуляції наукової активності |

Структура реферату

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферату:

– вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи);

– основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань в літературі з висновками щодо їх теоретичної та практичної значущості);

– висновки (необхідно сформулювати:

а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату;

б) теоретичні та практичні рекомендації, що випливають з проведеного аналізу. Вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу);

– список літератури (містить використані джерела та публікації).

Вимоги до написання реферату

Обсяг реферату має складати – 1 друкований аркуш (24 сторінки). До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю

займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання – «За шириною»; міжрядковий інтервал «Полуторний» (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., ліве – 3 см, праве – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, зазвичай, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, зазвичай, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

При використанні літературних джерел в тексті письмової роботи можуть бути два варіанти посилань на них. Перший – це посторінкові посилання (виноски): коли на сторінці цитується джерело, то внизу цієї сторінки під основним текстом наводиться бібліографічний опис літературного джерела і вказується сторінка. Другий – коли в разі посилання на літературне джерело у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Максимальна кількість балів за реферат складає 23 балів.

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність теми.
2. План та зміст реферату має системно розкривати обрану тему.
3. Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків.
4. Використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Охарактеризувати самосвідомість особистості вченого
2. Розкрити особливості нерівноважних психічних станів у науковій діяльності
3. Порівняти особистість і суб'єкт наукової діяльності
4. Охарактеризувати психологія наукової творчості
5. Охарактеризувати поняття суб'єкт науково-педагогічної діяльності
6. Розкрити психологічні передумови творчої активності
7. Охарактеризувати поняття професійна кар'єра та її психологічні етапи
8. Охарактеризувати лідерський потенціал вченого
9. Визначити поняття психологія наукового довголіття
10. Охарактеризувати актуальні проблеми сучасних знань про людину
11. Розкрити значення психології та її роль в системі наук про людину
12. Охарактеризувати джерела психологічних знань
13. Розкрити методологію наукової психології
14. Охарактеризувати психологічні джерела інновацій
15. Розкрити психологічні бар'єри впровадження інновацій
16. Охарактеризувати наукове співтовариство та його соціально-психологічні особливості
17. Розкрити поняття організаційна культура наукових підрозділів
18. Розкрити феномен «малої групи» у науковій діяльності
19. Охарактеризувати індикатори розвитку науково-педагогічного колективу
20. Розкрити психологічна сумісність у науковому колективі
21. Охарактеризувати поняття професійна зрілість особистості
22. Охарактеризувати психологічну структуру здібностей
23. Розкрити творчий аспект практичного мислення
24. Розкрити ознаки діяльнісного підходу у психології
25. Охарактеризувати стилі діяльності у науковій діяльності
26. Розкрити особливості регуляції стану та регуляції поведінки
27. Психологічні механізми регуляції наукової активності
28. Охарактеризувати діяльність як психологічна система
29. Розкрити інтегративні психічні процеси регуляції наукової діяльності
30. Розкрити поняття психологічна проникливість суб'єкта